

Conferència
«La perspectiva alemanya»
per
Josef Janning

Conferència

Barcelona, 27 d'abril de 2009

Josef Janning

Moltes gràcies, president Pujol, per la invitació, per aquest espai que m'ha brindat i també per la iniciativa, una iniciativa extraordinària que un cop més em transmet una profunda impressió.

Crec que jo i moltes altres persones a Alemanya no som conscients de la intensitat amb què ens percep Europa, i sobretot la gent d'Espanya. Crec que molts dels nostres debats a Alemanya se centren amb massa intensitat en nosaltres mateixos, i que obviem una mica quin paper tenim a Europa: en part per la nostra dimensió, les xifres i la productivitat econòmica, però també per allò que els altres aprecien en nosaltres, allò que els altres perceben com a modèlic. En aquest sentit, això, avui, representa per a mi una part d'aquesta europeïtzació necessària, perquè jo també he pogut constatar per mi mateix la necessitat de tenir en compte, a banda dels propis horitzons, les percepcions dels altres països europeus.

M'agradaria reflexionar-hi i començaré fent-ho amb una visió des de la perspectiva europea, la qual és un àmbit que ens ha vinculat durant molts anys: la crisi d'Europa –o l'Europa dintre de la crisi–, que és el tema que ens ocupa aquí, no és només una crisi dels diferents països europeus, sinó que és alhora una crisi d'Europa. També pot convertir-se en una crisi de les institucions d'aquesta Europa nostra –tot depèn de com evolucioni la crisi.

Quan penso en aquesta crisi, com de vegades penso també en aquesta dècada, em pregunto com és possible que hàgim desaprofitat tant els anys noranta, l'etapa de les grans oportunitats. Pràcticament des del canvi de mil·lenni ens trobem en un procés de canvis trepidants: pensin en els debats sobre la globalització econòmica i les seves conseqüències, en els debats de l'11 de setembre de 2001 o en la decisió del 2004, la de la gran ampliació de la Unió Europea, i pensin com avui ens trobem probablement en la crisi econòmica més dura i profunda des del final de la Segona Guerra Mundial... Durant –en comparació– els còmodes anys noranta hem perdut moltes oportunitats que podríem haver aprofitat millor. I això ja no es pot recuperar. La política ho té molt difícil per prendre decisions sobre futures oportunitats, i, per

tant, és inútil lamentar-se, encara que això ens demostrï que nosaltres els europeus hem de ser sensibles a les oportunitats, potser més sensibles del que ho hem estat en els últims vint anys: des dels anys de gran prosperitat europea, el final de la divisió d'Europa i la caiguda del mur.

Per tant, el meu punt de partida ha de ser la mateixa Europa. També ha de ser la pregunta següent: com afecta a Europa aquesta crisi i què significa per als europeus? Només en vull donar dues pinzellades i després passaré a parlar d'Alemanya. El primer punt és aquest: la crisi canvia l'entorn d'Europa i, amb això, l'espai en què els europeus ens movem tots plegats. Us ho vull explicar amb quatre aspectes.

Primer aspecte: amb aquesta crisi s'acaben més de quinze anys d'economia global favorable, en els quals l'economia mundial ha crescut de forma extraordinàriament positiva i dinàmica.

Altres grans espais d'aquesta economia mundial formen part també de la crisi. Com a conseqüència d'aquesta crisi augmenta a tot el món l'orientació cap a l'interior. Els altres dos espais econòmics amb conjuntures favorables, la Xina i l'Índia, han de reflexionar amb molta intensitat sobre què poden fer per dinamitzar la seva pròpia economia domèstica. No es basen primàriament en una interdependència intensiva amb nosaltres, sinó que es basen, sobretot, en l'estimulació dels propis esdeveniments econòmics i del consum domèstic i nacional.

Els Estats Units fan el mateix, de manera que els altres espais de referència de l'economia també estan orientats cap a l'interior. Els nostres mercats de consum, la crisi i la debilitat ens acompanyaran durant uns anys. Si s'acaba a curt termini, això només voldrà dir que la propera crisi vindrà més de pressa. És a dir: si experimentéssim que dintre dels propers dotze mesos la conjuntura de consum als Estats Units torna a pujar, i d'alguna manera els americans tornen al mode de creixement de consum finançat en crèdits que havien tingut fins ara, llavors viurem a curt termini una evolució de la propera bombolla especulativa i de la propera crisi.

Això significa que continuem sent dèbils: si la crisi se'n va de pressa, és un problema; si passa lentament també és un problema per a nosaltres els europeus.

L'economia més forta d'Europa pateix més del que ho sembla. Alemanya depèn de l'exportació dels seus productes i del creixement de la indústria mundial en major mesura que cap altre gran país europeu. No tan sols produïm béns de consum de necessitat quotidiana, com ara automòbils i productes semblants, sinó que el nostre país viu principalment de la producció i de l'exportació global de maquinària i béns d'equip. Aquesta crisi, a diferència de les altres crisis econòmiques viscudes en les darreres dècades, afecta simultàniament tots els grans espais econòmics que no han bloquejat cap mercat de consum.

Segon aspecte: la quota d'intervenció política en l'economia creix a nivell mundial.

La crisi econòmica és, d'alguna forma, una malaltia del sistema nerviós central. Afecta tota una sèrie d'àmbits funcionals de l'economia mundial, mentre que la política ha de crear i garantir el funcionament de l'economia de mercat al món. Dit d'una altra manera, només la política sembla poder establir en aquest moment el funcionament de l'economia de mercat. Això comporta alhora avantatges i riscos, perquè amb aquest nou gran paper de la política creixen també les necessitats estructurals de la societat. Precisament creixen amb la dimensió i, sobretot, amb el període temporal de la intervenció política. Per què? La política opera amb els recursos dels ciutadans. Els diners que la política inverteix avui en l'estabilització del sector financer són impostos d'avui però, sobretot, de demà. Per això, cada cop són més els ciutadans interessats a poder influir en el curs que pren la política en aquest sentit. Almenys, però, que la política tingui en compte les seves inquietuds. Per aquest motiu s'ha obert a Alemanya un debat tan intens sobre els límits dels sous de directius de grans empreses i bancs. Això té poc a veure amb la productivitat de bancs i empreses i més amb el fet que els impostos es facin servir per salvar les empreses. No és la política, sinó la societat, la que demanda que això comporti una correcció de les circumstàncies, de les condicions que tota la societat considera injustes i injustificades. Crec que no hi ha cap altre país a la Unió Europea en què s'hagi obert un debat tan intens sobre les diferències de sous en el nivell superior i inferior de l'esquema salarial, com ha ocorregut a Alemanya. Per tant, en cap altre país no és un tema tan significatiu. En gairebé cap altre país resulta tan evident que, mitjançant la intervenció dels agents polítics, aquestes percepcions i preferències socials frenen la política.

Tercer aspecte: el canvi de poder a nivell internacional ha transcorregut amb molta tensió.

Les grans economies d'Àsia continuen enfonsant-se en la crisi. Els xinesos, entre un 6% i un 7,5% de caiguda, i els indis, entre un 4% i un 6% (i potser entre un 4%-7%), tot i que això és molt poca cosa per a la magnitud de les tensions socials que regeixen en aquests estats.

A mesura que creixen se sotmeten, simultàniament, a una pressió interna cada cop més gran. A la Xina, com que l'atur ha augmentat de manera espectacular, el davallament del benestar de les regions costaneres desenvolupades irromp cada vegada més en el camp. I a l'Índia això es dona perquè allà la classe política està obligada a reduir la pobresa del país amb mesures perceptibles. En aquests dos països està en perill el compliment d'aquestes promeses, que en certa mesura mantenen una estructura heterogènia. La pressió augmenta considerablement, i per això canvia el comportament internacional d'aquests estats. Van guanyant en pes, però seran un soci d'Occident cada cop més difícil i molest.

Quart aspecte: allò que anomenem l'agenda global, és a dir, la superació dels riscos de sostenibilitat de la nostra forma de vida moderna, es va retardant.

Europa ha estat afectada, sobretot, no solament perquè hem aprovat una sèrie de resolucions, sinó perquè ens hi hem exposat d'una manera especial. Per la nostra densitat de població, la nostra situació geogràfica, les nostres condicions

geopolítiques. Més que no pas els altres països, ens afectarà el fet que, en relació amb la situació de sostenibilitat ecològica, social i democràtica del món, moltes coses no canviaran. Els objectius climàtics de la Unió Europea, per exemple, es troben en una fase difícil. És molt incert que s'arribi a un nou resultat, a Copenhaguen, a finals d'any, entre altres coses perquè, tot i la dinàmica que ha desenvolupat el president americà Obama, no és clar si aquest serà capaç de convèncer el Congrés perquè doni un suport actiu a aquestes mesures i objectius.

L'eficiència energètica que controlem, i a la qual aspirem com a europeus, creixerà molt lentament. En la crisi econòmica mundial els preus tendeixen a ser baixos, molt baixos per poder modificar el comportament d'aquesta eficiència, però alhora són artificialment baixos, ja que amb els nous impulsos els preus augmentaran considerablement i haurem de perdre alguns anys perquè l'eficiència creixi. En èpoques econòmicament difícils, la política de medi ambient o la previsió de futur no solen ser molt populars, tot i que en l'agenda global també s'inclou la lluita contra la pobresa. En aquesta crisi tampoc es farà cap avenç essencial. Això significa que la inestabilitat que veiem avui en els nostres veïns del sud anirà en augment, i amb això també les anomenades *externalitats per Europa*, en particular la pressió contra la immigració cap al nostre continent.

Hi ha una sèrie de factors que estan relacionats amb aquest entorn internacional, els quals, per cert, tenen lloc a l'interior de la Unió Europea i sobre els quals m'agradaria parlar breument en una segona fase. Encara que no sigui políticament correcte, per a un analista les èpoques de crisi són –per dir-ho d'alguna manera– interessants, són èpoques bones. Perquè els sistemes immersos en crisi diuen molt més sobre el seu funcionament que aquells on sempre llueix el sol. Per exemple, nosaltres, a la Fundació Bertelsmann, ens hem esforçat molt per simular les diverses variants que pot tenir l'evolució de la crisi, unes variants que mostren un elevat grau de vulnerabilitat, també en aquelles institucions que en termes generals considerem extraordinàriament estables. Personalment, d'aquestes reflexions i d'aquest escenari d'evolució de la crisi he après que políticament hem d'anar molt en compte amb les institucions de la Unió Europea. És cert que són robustes, però no ho són tant perquè res no els pugui afectar. I de tot això, la meva conclusió o consell per a la política és que atenguem amb cura i de forma conjunta les institucions d'Europa. Perquè les necessitem i no les hem de posar en perill ni conduir-les a èpoques difícils.

Com a il·lustració de tot això us voldria presentar alguns exemples. La unió econòmica i monetària està sotmesa avui a la pressió més forta des de l'entrada de l'euro. Es manté, però se li plantegen molts reptes. A pràcticament tot arreu fallen els criteris de deute, i a finals d'any veurem que en part fallen estrepitosament. El nou endeutament es dispara. El 2008 l'endeutament va estar marcat per la crisi. Aquell mateix any, el nou endeutament era del 5,5% a la Gran Bretanya; del 3,8% a Espanya; a França, del 3,8%; i a Irlanda, del 7,1%. El 2009 la zona euro tindrà en total un dèficit superior al 4%. El nou endeutament net a Alemanya, només el 2009, ascendirà a 50.000 milions d'euros. Això és un import exorbitant i Alemanya ha sofert un endarreriment d'anys pel que fa a l'objectiu de pressupost equilibrat que teníem previst assolir

el 2011. Alguns estats que tenen l'euro com a divisa amenacen amb la insolvència, i una bona part d'ells disposen encara de balances de pagament equilibrades; però n'hi ha que cauen en picat.

Si les coses van molt malament, això podria afectar greument Grècia. Els bons de l'Estat grec troben avui un entorn molt desfavorable. Grècia ha de pagar molts més impostos per sol·licitar préstecs a mercats de capital dels que s'exigeix a Alemanya o Espanya. Encara que Grècia sigui un país de la zona euro, encara que la zona euro no acceptarà un esfondrament de Grècia, això no treu que els deutes per a aquest estat siguin substancialment més cars que per a altres. L'exemple mostra que en aquesta crisi també s'apela a les mostres solidàries de la Unió Europea. No som solament una comunitat que ha de multiplicar el benefici de tots els socis, sinó que som també una comunitat que s'ajuda mútuament i que vol protegir els altres de la crisi, dels perills i dels riscos tot mantenint-nos units.

És evident que dintre de la unió monetària no hi ha cap distribució de recursos, ara bé, d'altra banda, els governs europeus s'han compromès clarament perquè ningú no s'enfonsi. És a dir, que els europeus no deixin que cap estat vagi cap al fracàs. Aquí hi ha una tensió entre aquests dos conceptes, entre la prohibició contractual d'una distribució de recursos i el compromís polític recíproc de no deixar que ningú fracassi. La qüestió més important per a Europa és aquesta: es mantindrà aquest consens si la situació empitjora? Al mateix temps observem que l'equilibri d'interessos dintre de la Unió Europea és cada cop més conflictiu. Això és una experiència que hem tingut al llarg dels anys noranta i en els últims anys d'aquesta dècada. Els debats, les negociacions i els paquets de mesures de la Unió Europea són cada cop més complicats. Això té a veure amb el gran nombre de membres, i també amb el fet que més i més membres veuen sobretot el benefici que poden treure de la Unió. La situació avui en alguns dels grans estats membres és tan tensa que la seva capacitat i disposició d'arribar a un compromís fluixeja. També disminueix la disposició a assumir compromisos públics. S'ha demostrat que, durant la crisi, sovint és convenient recordar primer, abans d'aplicar diferents mesures conjunturals nacionals, que aquests siguin compatibles amb la Unió.

Com veuen vostès, aquests aspectes també tenen dues cares. D'una banda, hi ha la solidaritat que no es promou mai i que probablement no serveix de gaire. Les comunitats solidàries creixen amb les crisis, creixen amb les caigudes en les quals la solidaritat, que s'ha plasmat en paper i que s'ha promès, a la pràctica s'ha de protegir. Poden fracassar, però també poden créixer amb elles. L'equilibri d'interessos d'una comunitat com aquesta pot conduir, en aquestes condicions, a un bloqueig, però, també, la crisi pot conduir al fet que més membres d'aquesta comunitat reconguin que hi ha d'haver un equilibri entre el benefici propi i el benefici comú perquè la unió pugui funcionar a llarg termini.

Els riscos del desenvolupament europeu, i també del desenvolupament dels estats de la Unió Europea, es troben en àmbits afectats directament per aquesta crisi. Amb les despeses de la crisi, a molts estats europeus els faltaran durant els pròxims anys recursos per a importants inversions de futur. Sabem que a Alemanya és un tema molt important, i crec que a Espanya (per l'atur) també ho serà el fet que l'educació sigui el recurs més important de la futura

economia, l'anomenada *societat del coneixement*. Sabem que només podrem frenar la baixa taxa d'atur d'Alemanya, i la significativament alta taxa d'atur d'Espanya, si augmentem el nivell formatiu de la nostra mà d'obra. Si prenem la decisió d'esperar fins que la crisi passi de llarg, notarem una reactivació del mercat de treball, però no n'experimentarem cap millora substancial. Aquí és on rau un dels aspectes especialment importants de la crisi actual, que ens descriu amb molt detall les possibilitats d'inversió que hauríem d'aprofitar ara per al nostre futur.

La infraestructura: el paquet de mesures conjunturals que s'han pres per a Alemanya intenten treure diners a la superfície incidint en la millora de les infraestructures de trànsit, comunicacions i transport. Els programes nacionals, per contra, no posen gaire èmfasi en les connexions transeuropees. A nivell europeu tenim un programa que, atès el volum i la magnitud d'Europa, es queda molt curt. Hauria de ser significativament més ampli per tenir repercussió a curt termini.

Finalment, la política, com a equip institucional de la Unió Europea en aquesta fase crítica, és insuficient. Això és el que volia dir quan al principi comentava que als anys noranta havíem descuidat l'adaptació d'aquest equip. El Tractat de Lisboa no és la solució a totes les preguntes, sinó més aviat un pas més en l'intent d'aconseguir el que no es va poder assolir al Tractat de Maastricht: juntament amb la unió monetària, presentar un procés cap a la unió econòmica i la unió política.

El Tractat de Lisboa, que, per dir-ho així, va un pas més endavant en aquest procés, torna a ser insegur atesa la situació actual. A més del segon referèndum irlandès, a Polònia el Tractat depèn de la firma del president, mentre que a la República Txeca no depèn només de la firma del president sinó també de la política preferent declarada del president, la qual cosa no seria tan dolenta si el govern no estigués al mateix temps en una greu fase de vulnerabilitat.

En cas que la crisi transcorri desfavorablement durant l'any 2009, és fins i tot possible que caduqui el termini per a la ratificació d'aquest Tractat. L'indici és que la Unió Europea, en la situació en què es troba avui, no pot continuar evolucionant políticament si no és amb iniciatives que no s'apliquin dintre del marc jurídic de la Unió, sinó fora d'aquest marc. Això significa que en cada crisi s'amaguen oportunitats; darrere de cada risc s'amaga una altra cara que inclou una oportunitat. Naturalment, això també s'aplica a la Unió Europea.

Jo parteixo de la idea que durant l'any vinent, potser els propers dos anys, més europeus canviaran la seva imatge de la Unió Europea, perquè a poc a poc s'aniran adonant de la utilitat, significació i, en part, necessitat que té i ha tingut l'existència d'aquesta unió en aquesta època. Les reaccions a la crisi que hem vist han estat en principi d'àmbit nacional, però quan es mobilitzen impostos en grans quantitats això esdevé quasi tan nacional com quan es decideix sobre l'enviament de tropes de combat. No és quelcom fàcil de controlar, però justament després hem vist com aquestes decisions s'han intercalat en un context consultiu europeu on han estat votades. Què s'hauria fet de les notables diferències entre països durant les primeres grans reaccions a França

i Alemanya si no hagués existit aquest marc de sintonia de la Unió, que ha obligat a reunir-se tots els agents, tant si volen com si no? Hauríem experimentat una allau de proteccionismes nacionals.

En segon lloc: l'espai euro, ja ho he comentat, es tambaleja, però què passaria sense l'euro? Irlanda estaria molt més a prop d'Islàndia del que ho està avui. A Espanya uns pocs estarien contents perquè podrien devaluar la moneda pròpia, però al cap de tres mesos estarien profundament frustrats perquè no hauria servit de res, excepte per empitjorar les coses. Per exemple, el Govern espanyol no podria sol·licitar préstecs al mercat sense pagar un recàrrec d'interessos desorbitant. Per a Alemanya hauria estat un desastre veure tots els seus veïns i socis comercials immersos en greus dificultats especulatives. A Frankfurt s'haurien format cues davant dels bancs centrals cridant: «Banc Federal, ajuda'ns!». Som a les mans d'atacs especulatiu procedents d'Àsia, d'Amèrica i de qui sap on més, atacs que especulen contra la nostra moneda. Sense l'euro no estariem ni de bon tros tan tranquils o tan... Potser *relaxats* no seria la paraula més adient. Però no estariem tan concentrats en la crisi com ho estem ara; estariem en una situació de pànic.

Si l'espai euro resisteix aquesta crisi, això suposarà una poderosa empenta per a l'autoestima de les institucions europees, i servirà naturalment de poderós impuls cap a l'ampliació de l'espai. Darrere de cada oportunitat s'amaga, a la vegada, una possible crisi. En aquest moment, per a l'espai europeu seria un moment molt poc favorable per acollir una gran quantitat de nous membres, ja que a la majoria d'estats de l'espai euro els manquen els criteris d'estabilitat fixats, i els nous membres que més hi insisteixen, precisament, tampoc no els tenen.

A la Unió Europea es busca la solidaritat, però, com ja he indicat, aquesta també ha de ser visible. Pensin que els fons de foment dels estats de la Unió aliens a l'espai euro, amb dificultats en la balança de pagaments, es van apujar fins a 50.000 milions d'euros, i que també els països europeus que pertanyen a l'IBF (International Bertelsmann Forum) han aportat recursos addicionals per afrontar els riscos globals. Si observen la successió de cimeres d'aquest any, comprovaran que la cohesió entre els governs augmenta. La Unió Europea encara és molt lluny d'una àmplia unitat de continguts, però en el G20, en la coordinació de les seves reaccions polítiques i en la preparació per als canvis climàtics d'aquest any, hi ha significatives posicions comunes, més de les que probablement hi hauria hagut sense aquesta crisi. És cert que l'opinió pública europea encara no està visiblement impressionada per aquesta funció indiscutible de la Unió, però sí que és veritat que hi ha un argument que gairebé ja no s'escolta: que la Unió Europea és un representant d'una globalització sense escrúpols, o que la Unió Europea defensava aquest procés en perjudici dels ciutadans europeus, una afirmació que en molts debats de fa un o dos anys era una obvietat per a molta gent.

En aquesta crisi hem viscut un desplaçament massiu de la confiança, que s'ha traslladat de l'economia a la política. Això ocorre molt especialment a Alemanya –o potser sóc jo qui ho veu de forma especialment intensa a Alemanya. L'estat i la política han de superar la crisi i arreglar l'economia, però la confiança que es concentra al darrere és una bestreta. En certa mesura la trobem en

l'expectativa d'una determinada contraprestació de la política. Per tant, entre els grans binomis de risc i oportunitat que puc entreveure en l'actual Unió Europea, n'hi ha aquest de confiança i frustració, d'acord i apatia o rebuig. Quan la política aconsegueixi resoldre la crisi en un període de temps visible per a la gent, això comportarà un nou acord per a una gestió política, i també per a una gestió d'ordre polític en l'economia de la política. Si la política aconsegueix resoldre la crisi, llavors experimentarem una apatia política, una inquietud política i potser també crisis de sistemes polítics en algunes parts de la Unió Europea.

Ja heu vist que he intentat sempre situar Alemanya dintre d'aquest context. Ara m'agradaria concentrar-me més en aquest país, perquè el president Pujol m'ho ha demanat.

En un sentit estricte, la crisi ha afectat Alemanya per sota de la mitjana. No obstant això, als alemanys els ha agradat tenir sempre ingressos alts —encara que al nostre país no tenim cap bombolla immobiliària, al contrari del que passa a la Gran Bretanya o a Espanya. Tenim una alta taxa d'estalvi familiar (en general, tots els alemanys), que se situa per damunt de l'11%. En general, els alemanys són partidaris de calcular els seus deutes i de no endeutar-se amb els bancs. El fet de no tenir cap bombolla immobiliària ha frenat molta gent de comprar coses molt cares que en realitat no es poden permetre, mentre que els americans sovint calculen el valor que tindrà casa seva al cap de cinc anys i ja n'han gastat la meitat abans de rebre els beneficis.

Però en l'esquerda que ha obert aquesta crisi financera a l'economia productiva, Alemanya ha quedat afectada per damunt de la mitjana. Això és així perquè un sistema financer efectiu d'inversions i processos econòmics resulta imprescindible, i perquè el fet que els bancs no s'atreveixin a prestar diners i que els clients tampoc s'animin a invertir-ne repercuteix fatídicament en l'economia alemanya. Això té conseqüències de tipus quantitatiu, però també en té de psicològiques, i molt importants. En l'actualitat vivim l'encanteri d'algunes de les més importants històries d'èxit econòmic. L'any 2008 els beneficis de l'empresa Porsche van superar el seu volum de vendes. Normalment, això és impossible, ja que el benefici sol ser igual al volum de vendes menys les despeses. Si és així, com és possible que el benefici sigui superior al volum de vendes? Perquè una gran part d'aquests diners els ha guanyat amb transaccions financeres —en realitat, un fons d'inversió lliure amb producció d'automòbils vinculada. Amb aquesta posició, Porsche va intentar adquirir el fabricant de cotxes Volkswagen, molt més gran, una estratègia de compra amb la qual també va guanyar una increïble suma de diners. Així, Porsche ha guanyat moltíssims diners perquè el que ha fet ha estat especular amb el preu de les accions. Aquest fet ha portat altres empreses importants, com per exemple una de les grans pioneres de l'economia alemanya, Merckle, pràcticament a la ruïna i al suïcidi. Quan encara no fa ni mig any d'això, avui, sens dubte, Porsche, amb una qualitat de producció d'automòbils impecable, tindria greus dificultats econòmiques si de sobte no es pogués permetre aquesta arriscada transacció de comprar la Volkswagen. En tenim altres exemples, però faig servir el de Porsche i Volkswagen perquè són marques que gaudeixen d'un cert reconeixement internacional. També és possible que finalment Volkswagen acabi comprant Porsche.

Això és també un joc absurd que aquesta crisi comparteix amb l'economia productiva alemanya, la qual cosa mostra també quin grau de dependència té l'economia productiva amb la forma de funcionar de l'economia financera. A això s'afegeix –com ja he comentat– que els productes bàsics de l'exportació alemanya –construcció de maquinària i béns de capital– es troben en crisi. Un dèficit de comandes del 40% o superior –menys comandes que durant períodes similars. El mateix passa amb el sector clau de la productivitat, és a dir, allò en què els alemanys fixen la productivitat de l'economia durant la crisi: el sector automobilístic. Ha entrat en crisi principalment no per les finances, sinó com a conseqüència dels alts preus de l'energia de l'últim any, i ho fa, a més, sota pressió perquè li falten els marges econòmics. Si ens basem en això, llavors la situació a Alemanya –l'opinió pública– l'hem de considerar extraordinàriament tranquil·la. Aquesta situació cal relacionar-la amb el traspàs de la confiança a favor de la política, i té a veure amb les decisions de la política alemanya, que des de l'estranger ha estat criticada pel seu comportament relativament vacil·lant però que, en relació amb les especials percepcions dels alemanys, probablement ha estat l'encertada. Els alemanys es guien molt per l'estabilitat. Un govern que en un curt espai de temps hagués llençat quantitats enormes de diners en un sol problema no hauria tingut l'aprovació del poble alemany i hauria estat massivament criticat. Un exemple molt important d'això per als alemanys és que, al començament de la crisi, la seva cancellera els va prometre que asseguraria els estalvis de tothom –encara que és cert que no ho podia prometre de forma legalment vinculant, i si ho hagués de complir seria extremadament difícil. Això sí, per a la gent va suposar un gran motiu de tranquil·litat.

El fet de tenir una gran coalició i que les grans forces polítiques actuals no treballin les unes contra les altres sinó que seguin juntes en un consell de ministres, ha tingut evidentment un efecte positiu. El preu que s'ha hagut de pagar per aquesta relativa calma és, també en les nostres circumstàncies, un poderós programa conjuntural i de rescat. És l'acceptació d'un gran risc per part dels poders públics. El nostre comitè de control bancari calcula que el valor dels anomenats *valors tòxics* o *dolents* conservats pels bancs alemanys ascendeixen encara a uns 800.000 milions d'euros. Això suposa tres vegades més del que pot suportar el pressupost federal. D'altra banda, els ajuts per desballestament de vehicles va ser un regal per als consumidors. Evidentment, el govern hauria vist amb bons ulls que només s'haguessin comprat amb aquest ajut els cotxes fabricats a Alemanya. Per sort, vivim a la Unió Europea i això no és possible. El govern federal també ho ha sabut veure i reconèixer, i per tant ha ampliat aquest ajut, encara que no només se n'ha aprofitat Volkswagen a Espanya (a través de Seat), sinó que també ho han fet Renault, Citroën, Fiat i fabricants japonesos, perquè aquests no hi poden ser discriminats.

Una part del preu d'aquesta estabilitat és la ràpida ampliació de dotze a divuit mesos dels anomenats *subsidis d'atur parcial*. El subsidi d'atur parcial és una normativa alemanya a la qual poden acollir-se les empreses, amb l'acord dels organismes públics i els agents de treball, basant-se en uns criteris predeterminats, els quals garanteixen que els treballadors que només treballin un 60% del seu horari –ho estic simplificant una mica– i que, per tant, rebin un sou menor, obtinguin de l'Estat una tercera part d'aquesta disminució salarial.

Això significa que rebem menys, però no una quantitat tan baixa com la que ens correspondria amb l'horari reduït. El febrer d'aquest any les empreses alemanyes han sol·licitat aquest subsidi d'atur parcial a les oficines de treball per a un total de 700.000 treballadors, la qual cosa significa que si no haguéssim tingut aquesta normativa, possiblement hi hauria uns 200.000 aturats més i la taxa total d'atur evolucionaria més desfavorablement.

Amb aquesta gestió, amb aquest preu tan alt, la política alemanya ha aconseguit una mica més de temps, ja que la situació difícil és la posició actual. Nosaltres partim del fet que el segon trimestre del 2009, és a dir, abril, maig i juny, serà el pitjor trimestre econòmic des de la creació de la República Federal Alemanya. Podria ocórrer perfectament que, quan arribin les vacances d'estiu, tinguem una xifra d'aturats molt més elevada; i això tenint una quota d'atur baixa, absoluta i percentual, però que pot esdevenir tan greu com ho és avui a Espanya, tot tenint en compte que al setembre són les eleccions del Parlament alemany. Depenent de la intensitat que tinguin els efectes d'aquest trimestre, haurem de preveure una pèrdua massiva de vots dels grans partits a les eleccions i un augment dels petits partits i dels partits a la cua de l'espectre polític, de manera que no hi haurà majories per a les tradicionals coalicions entre partits d'esquerra i entre partits de dreta, amb la qual cosa tindrem a Alemanya una petita gran coalició o una coalició multipartidista. Això significa que viurem una forta pressió per les mesures populars i el limitat marge de joc de la política, i per una gestió política molt menys orientada cap als reptes del futur.

Aquesta és la situació politicoeconòmica actual del país, que representa o hauria de representar el motor econòmic de la Unió Europea. Aquesta funció ha quedat de moment suspesa mentre duri la crisi econòmica mundial. En aquests moments, dintre de la Unió Europea tenim molt més a guanyar si aconseguim cobrir les demandes del mercat interior europeu, ja que haurem d'esperar un temps fins que el motor alemany no pugui arrossegar les altres economies de la Unió en el si d'una conjuntura mundial.

El president Pujol ja n'ha parlat a la seva introducció: aquesta situació no és igual a tot arreu. Cap país no comparteix amb Alemanya aquesta situació del sector de l'exportació i, per tant, no n'està afectat. Cap país de la Unió no té una alta taxa d'atur comparable a la d'Espanya. Ni tan sols Bulgària o Letònia, o altres estats amb unes vulnerabilitats més fortes, on la volatilitat és més gran. Cap país no té una balança comercial tan difícil com Grècia, ni cap membre de la Unió no ha sofert un augment tan dràstic de l'endeutament total com el que ara tenen la Gran Bretanya i Irlanda. En termes comparatius, els millors espais de la Unió Europea, o els menys afectats actualment, sembla que són França i els països escandinaus. Per diferents motius, i en tots dos casos, és possible que la situació canviï durant els pròxims trimestres, la qual cosa significa que la prova decisiva de la cohesió de la Unió Europea arribarà a la tardor del 2009.

Si, personalment, hagués de fer un pronòstic, diria que considero relativament improbable que d'aquí a dotze mesos puguem veure un nou creixement a la majoria de zones de la Unió Europea. Considero també que és relativament improbable que ens enfonsem en una crisi tan dramàtica que, per exemple, faci miques l'euro o que no agunti les normes del mercat intern. Segons la meua

opinió, la situació més probable és que serà una crisi que ens tindrà ocupats els pròxims dos o tres anys, un període en què lentament s'anirà formant un substrat i que, després d'un lent procés, crearà creixement. Una fase que per a la política no significarà prendre moltes decisions i fer moltes mobilitzacions a curt termini, sinó més aviat preparar-se per incorporar-se de nou en el cicle econòmic al llarg dels dos, tres o quatre anys següents: al capdavant, haver de fer contínuament correccions o estabilitzacions.

Això és el que es demana dels agents polítics durant els pròxims anys: no es tracta, de cap manera, de fer una intervenció de tipus Big Bang, sinó de tenir disposició i capacitat per supervisar permanentment el procés econòmic de manera coordinada. Aquest és un dels reptes a què s'enfronten estats com Alemanya, però també altres membres de la Unió Europea. Si aconseguen superar aquests reptes, cosa en la qual confio, llavors sí que puc imaginar-me una Unió més forta, un grau més elevat d'integració per als pròxims anys. D'altra banda, també cal un major grau de subvenció pública per a la integració europea amb la qual pugui treballar la política. Fins que no arribi aquest moment, la gestió global per part dels estats europeus serà un procés a cegues, un procés que sempre és arriscat i que no serà molt popular –però que esperem que no sigui populista–; un procés que podria costar el càrrec a algun dels actuals dirigents, i que n'incorporarà d'altres al govern; un procés que probablement no serà la millor estratègia per gestionar la crisi, però que assolirà un alt grau de confiança en l'opinió pública.

Tenim, doncs, un quadre una mica complicat; un escenari de *modelling true*, com diuen els anglesos –nosaltres, en alemany, tenim la paraula *Durchwursteln*, que té unes connotacions una mica pejoratives–, que segurament hauríem de considerar com un avenç, perquè en la majoria de casos arribem més al 80% que no pas al 100% d'aquest *modelling true*. I jo m'atreveixo a dir, si ens en sortim, que durant els propers anys podrem superar bastant bé aquesta crisi amb una sèrie de reptes permanents i llavors la política europea haurà arribat a un grau relativament òptim.

Moltes gràcies.